

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ โลกมีความเจริญก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีต่างๆ มาก มนุษย์ในปัจจุบันมีความสามารถ พัฒนาตนเอง พัฒนาวัตถุ ประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อำนวยความสะดวกมากมาย ทำให้ประดิษฐ์ต่างๆ ได้อย่างน่าประหลาดใจ แต่ มนุษย์ทั่วทุกมุมโลกยังมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง เพื่อที่จะพัฒนาขีดความสามารถของตนให้มากยิ่งขึ้น ไป จนลืมไปว่า “ลัทธิบริโภคนิยม” หรือ “วัตถุนิยม” นี้ไม่ได้ให้ความสุขแก่มนุษย์อย่างแท้จริง และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการไม่ทำให้มนุษย์ลดความเห็นแก่ตัวลงได้ เมื่อก่อนโลกยังไม่เจริญ มนุษย์ก็ยังคงดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขสงบตามอัธยาศัย มนุษย์ มีหลักปรัชญาชีวิต ของตนเองเกือบทุกๆชาติทุกๆภาษา ศาสนาก็เกิดขึ้นมาในโลกนี้เป็นร้อยๆศาสนา แต่ศาสนาต่างๆเหล่านั้น ก็ค่อยๆเสื่อมหายไปจากโลก ทำให้ศาสนาอยู่ในโลกปัจจุบันเพียงมีไม่กี่ศาสนาเท่านั้น ศาสนาที่ยังยืนหยัดตั้งมั่นอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ได้เพราะ ศาสนาเหล่านั้น ได้มีการปรับตัวเอง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ถ้าศาสนาใด ไม่ปรับตัวเอง ให้ทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ศาสนานั้นก็จะเสื่อมไปในที่สุด ชาญณรงค์ บุญหนุน (2544:ออนไลน์ อ้างถึงในอภิญา เพื่อพุทธกุล. 2541:7).

ประเทศไทยได้ชื่อว่า เป็นประเทศแห่งพุทธศาสนา ประชากรเกือบทั้งประเทศนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย มาตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน การดำเนินชีวิตเป็นไปตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านการปกครอง สังคม วัฒนธรรม และประเพณี พนม พงษ์ไพบูลย์ (2538:3) ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นของหมู่บ้านคู่มืองไทยมานานจนเรียกได้ว่า ก่อนมีพระราชอาณาจักรไทยนี้ผู้คนนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่อยู่แล้ว นับแต่อาณาจักรไทยที่มีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เรื่อยมาจนถึงอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ความเข้มข้นของพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาหมู่บ้านคู่มืองไทยก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น โดยตลอด ดังเห็นได้จากพระมหากษัตริย์ราชเจ้าทุกพระองค์ล้วนให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น มีการสร้างวัด อุปลัมภัก์คำชู สมณะ ชิพราหมณ์ ให้ปฏิบัติศาสนกิจอย่างเต็มที่ เหล่านี้ล้วนส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง คู่มืองไทยตลอดมา

ความศรัทธาของชาวไทยที่มีต่อพระพุทธศาสนา ก็ยังแนบแน่นมายาวนานนับว่าเป็นความเชื่อที่มั่นคง แต่กาลเวลายังเนิ่นนานไป โลกก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นความ

เปลี่ยนแปลงไปในทาง ด้านวัตถุนิยม ทางเทคโนโลยี การสื่อสารไร้พรมแดน วัฒนธรรมต่างๆของโลกไหลบ่าเข้ามายังดินแดนแห่งพุทธศาสนา ทำให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของไทย สังคมไทยซึ่งเคยเป็นสังคมที่ร่มเย็นตามแนวพุทธ ก็กลายเป็นสังคมที่เกิดความสับสนลงเลขาดความมั่นใจ ขาดที่พึ่งทางใจอย่างเห็น ได้ชัด บุคคลจำนวนไม่น้อยต้องหันไปพึ่งหมอดู พึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พึ่ง โชคชะตา อย่างขาดหลักเหตุผล ความสับสนเกิดขึ้นทั่วไปในสังคมไทย เพราะแนวคิดทางวัฒนธรรมมีหลากหลาย มีมุมมองที่ต่างกันออกไป โดยเฉพาะความเชื่อของคนรุ่นใหม่ เป็นความเชื่อที่นิยมเรียกกันว่าทันสมัยไปกับวัฒนธรรมต่างชาติ มีแนวคิดผิดไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิม เพราะวัฒนธรรมแบบเก่าๆ มีบุคคลจำนวนไม่น้อยเข้าใจว่า เป็นเรื่องล้าหลังไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงไปของโลก จึงเป็นเหตุให้ สังคมแบบพุทธศาสนาต้องสั่นคลอน และตกอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง

พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบศาสนกิจ การบริหารปกครอง การศึกษาเรียนรู้ การเผยแผ่ ให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อสืบทอดพุทธศาสนาให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนบางครั้งจริยาวัตร ของพระสงฆ์ ไม่สำรวจสวยงามตามที่คิดและคาดหวังเอาไว้ พระสงฆ์ต้องมีเครื่องมือสื่อสาร ยานพาหนะต่างๆเท่าที่จำเป็น ต้องทำภารกิจขึ้นรถลงเรือ เบียดเสียดกับฆราวาส ซึ่งถ้ามองในด้านจริยาวัตรของสงฆ์อีกมุมหนึ่งแล้ว ไม่ควรจะเป็นอย่างนั้น ควรจะสำรวจตนตามหลักพระธรรมวินัย ไม่ควรไปในที่อโคจร

ปีวัตร อาภัสสโร (2544:34) ได้เรียบเรียงหน้าที่ของพระสงฆ์ว่า ปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ไทยไม่เพียงปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเท่านั้น แต่พระสงฆ์ยังจะต้องประกอบศาสนกิจ ที่สำคัญเพิ่มขึ้นมาอีกตามกฎหมายเอรสมาคม เรื่องหน้าที่ บริหารการปกครอง การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งหน้าที่หลัก เหล่านี้ พระสงฆ์ไทยจะต้องถือปฏิบัติ ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนารูปแบบบริหารการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป ให้เท่าทันและอยู่ร่วม กับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ ทั้งทางคฤ โลกและทางคฤธรรมเพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาเป็นแนวคิดและบูรณาการหลักธรรม ให้กลมกลืนกับสังคมในยุคปัจจุบัน

พระสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ ก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่ง ที่กำลังพัฒนาการศึกษาขึ้นมาอย่างรวดเร็ว พระสงฆ์ในจังหวัดนี้ นอกจากจะศึกษาเล่าเรียนทางด้านคฤธรรมแล้ว ยังต้องเรียนรู้เรื่องคฤ โลกอีก มีพระสงฆ์ฉบับฆิตตทางโลกเป็นจำนวนมาก แต่พระสงฆ์ที่ไม่ได้เรียนรู้เรื่องคฤ โลกและคฤธรรม ก็มีเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นวิธีการปฏิบัติของพระสงฆ์ อาจมีความแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ ก็เพราะแนวคิด ความ เข้าใจ ความยึดหยุ่นในธรรมวินัยของแต่ละบุคคลแต่ละท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรมต่างกัน โดยเฉพาะในเขตตำบล โคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัด

บุรีรัมย์ เป็นตำบลหนึ่งที่มีประชากรเป็นพุทธศาสนิกชนนับถือพระพุทธศาสนาทั้งหมดทุกหมู่บ้าน การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ในเขตตำบลนี้ ในสมัยก่อนวิถีวัฒนธรรม ดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติกันมา ประชากรในเขตตำบลนี้ให้ความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามาช้านาน และมั่นคงตลอดมา สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบกิจกรรมและพิธีกรรม ต่างๆทั้งที่เป็นมงคล และอวมงคลก็ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะมีส่วนร่วมด้วยเสมอจนถึงปัจจุบัน เมื่อการศึกษาได้มีการพัฒนามากขึ้น พระสงฆ์ก็มีการศึกษาเรียนรู้มากขึ้น การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ก็ทันยุคทันสมัยมากขึ้น จึงทำให้เกิดมุมมอง จากพุทธศาสนิกชน มีความหลากหลายใน ด้านความคิด ว่าระหว่างการปฏิบัติตามวิถีธรรมอย่างเก่าๆและ พัฒนาการของพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้ มีความเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปบ้างพอสมควร ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่า ความนิยม ความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ จะเสื่อมคลายลง หรือมั่นคงขึ้นอย่างไร และ การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ ในการประกอบศาสนกิจต่างๆ ควรจะเป็น ไปในรูปแบบใด จึงจะเหมาะแก่การพัฒนาสังคมชาวพุทธให้เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุขตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ในปัจจุบัน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ในปัจจุบัน
2. ทราบระดับความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ในตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
3. ได้นำไปปรับปรุงพัฒนา บทบาทของพระสงฆ์ เพื่อความมั่นคงของพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ผสมผสาน กับการพรรณนาเชิงคุณภาพบางส่วน และได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา ไว้ดังนี้ คือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะประชากรที่อยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลโคกล่าม อำเภอ
ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยหมู่บ้านในเขตตำบล โคกล่าม 12 หมู่บ้าน มี
ประชากร เป็นเพศชาย 3,807 คน หญิง 3,676 คน รวม 7,438 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง

ได้ศึกษาบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงศาสนสถานของวัดและพระสงฆ์ โดย
จัดแบ่งตามสถานภาพของบุคคล ในหมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน คือ ข้าราชการครู 34 คน ผู้นำชุมชน 36 คน
สมาชิกสภาตำบล 24 คน ที่เหลือคือประชาชน โดยเลือกสุ่มแบบเจาะจงจัดรวม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
56 คน มีดังนี้

3.1 กลุ่มข้าราชการครูจำนวน 10 คน

3.2 กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน

3.3 กลุ่มสมาชิกสภาตำบลโคกล่าม จำนวน 10 คน

3.4 กลุ่มตัวแทนประชาชน 12 หมู่บ้านๆ ละ 2 คน รวมจำนวนเป็น 24 คน

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาที่จะศึกษาเรื่องความศรัทธาต่อบทบาทของ
พระสงฆ์ ในปัจจุบันนี้ ของพุทธศาสนิกชนตำบลโคกล่าม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดย
ศึกษาจากบทบาท ดังต่อไปนี้

4.1 การบริหารการปกครองของพระสงฆ์

4.2 การบริหารการปกครองของเจ้าอาวาส

4.3 การศึกษาของพระสงฆ์

4.4 การเผยแผ่ของพระสงฆ์

4.5 จริยวัตรของพระสงฆ์

5. ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้ คือตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ 2551 – พฤษภาคม 2552

6. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

6.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ บทบาทพระสงฆ์ทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 6.1.1 บทบาทด้านการบริหารการปกครองของพระสงฆ์
- 6.1.2 บทบาทด้านเจ้าอาวาส
- 6.1.3 บทบาทด้านการศึกษาของพระสงฆ์
- 6.1.4 บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสงฆ์
- 6.1.5 บทบาทด้านจริยวัตรขอพระสงฆ์
- 6.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ดังนี้
 - 6.2.1 ความเชื่อมั่น
 - 6.2.2 ความเลื่อมใส
 - 6.2.3 ความพึงพอใจ
 - 6.2.4 ความคาดหวัง

นิยามศัพท์เฉพาะ

พุทธศาสนิกชน หมายถึง ประชาชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา

ประชากร หมายถึง ประชาชนชาวพุทธศาสนิกชนในเขตตำบลโลกถ้ำม อำเภอ
ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ความศรัทธา หมายถึง ความเชื่ออันถูกต้องอย่างมีเหตุผล ตามหลัก พระธรรมวินัยทาง
พระพุทธศาสนา

ความเชื่อมั่น หมายถึง ความมั่นใจ ในวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์

ความเลื่อมใส หมายถึง ความชื่นชมยินดี ในวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ ที่เกิดจากความ
ศรัทธา

ความพึงพอใจ หมายถึง ความ อิ่มใจ ในวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์

ความคาดหวัง หมายถึง ความหวังในบทบาทที่เป็นจริยวัตรอันงดงามของพระสงฆ์

การส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา หมายถึง การสนับสนุนช่วยเหลือในกิจของศาสนา

การบริหารการปกครอง หมายถึง องค์กรการปกครองของสงฆ์ เพื่อไม่ให้พระสงฆ์ปฏิบัติ
ผิดกฎระเบียบและพระธรรมวินัย

เจ้าอาวาส หมายถึง ผู้ปกครองดูแล วัด และศาสนสถาน ศาสนสมบัติปฏิบัติของสงฆ์

การบริหารจัดการภายในวัดของเจ้าอาวาส

การศึกษา หมายถึง การเล่าเรียนของพระสงฆ์ ทั้งทางโลก และทางธรรม

การเผยแผ่ หมายถึง การแสดงธรรม แนะนำสั่งสอนในสิ่งที่ดีงาม ต่อพุทธศาสนิกชน
ทั่วไป

การสาธารณูปการ หมายถึง การจัดการ การบูรณปฏิสังขรณ์ ภายในวัด

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูล ต่อหมู่คณะของพระสงฆ์ และ ต่อบุคคลอื่น ต่อสังคม ต่อสาธารณชน ทั่วไป

จริยวัตร หมายถึง ลักษณะกิริยามารยาทของพระสงฆ์ที่พึงประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ

ศาสนกิจ หมายถึง บทบาทการทำภารกิจของสงฆ์ตามหน้าที่ และกิจที่ได้รับมอบหมาย ตามกฎระเบียบกติกากำหนดจากมหาเถรสมาคม

ธรรม หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่พระสงฆ์ควรปฏิบัติตาม เป็นกิจวัตร

วินัย หมายถึง ข้อห้ามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้งดเว้น ในสิ่งที่ควรงดเว้น ไม่ควรละเมิด

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง สิ่งบ่งบอกลักษณะของกลุ่มบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับความรู้ อาชีพ และรายได้

ข้าราชการครู หมายถึง ข้าราชการของรัฐที่มีหน้าที่สอนหนังสือให้แก่เด็กในโรงเรียน

ผู้นำชุมชน หมายถึง พนักงานของรัฐ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ส.อบต. หมายถึง สมาชิกสภาตำบลในเขตตำบลโคกกล่าม

ตัวแทนประชาชน หมายถึง ประชาชนที่ถูกคัดเลือกจากแต่ละหมู่บ้านๆละ 2 คน